

BUITEN

25^E JAARGANG N^O. 26

ZATERDAG 27 JUNI 1931

Foto Wilse

NOORWEGEN. AAN DE GEIRANGER FJORD

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

Redactie: RO VAN OVEN en Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD:

DE JONGE HORATIUS, DOOR RITA (14)	BLZ. 302
NOORWEGEN (GEÏLL.), DOOR O. M. PFLUG	BLZ. 301, 304—306
TOGO, DOOR PROF. E. VOLLBEHR	BLZ. 306—307
UIT HET KEIZERLIJK WEENEN (DE „SPANISCHE REIT- SCHULE”), (GEÏLL.), (SLOT), DOOR F. WASCHNIUS BLZ. 307—308	
EEN AFGOD MET ACHT PootEN (GEÏLL.), DOOR DR. J. BERGNER	BLZ. 308—309
HOE IS ONS HEELAL GEBOUWD? (VIII. ONS STER- REN-SYSTEEM HEEFT DEN VORM VAN EEN GELD- STUK), (GEÏLL.), DOOR SIR JAMES JEANS	BLZ. 310—311
ALASKA (GEÏLL.), DOOR E. P. A.	BLZ. 311—312
ONZE LIEVE, OUDE KLOK, DOOR JUUL VETH	BLZ. 312
APHORISME, DOOR M. W. B.	BLZ. 312

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te adresseeren aan **Scheltema & Holkema's Boekhandel en Uitgevers-Mij. N.V., Rokin 74-76, Amsterdam**, met de toevoeging: „Voor de Redactie van het Weekblad Buiten” of „Voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam- en adresvermelding verzocht, ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Nieuw verschenen nummers 25 cts., oudere 50 cts.

n.v. SCHELTEMA & HOLKEMA'S BOEKHANDEL
EN UITGEVERS-MIJ. AMSTERDAM

DE JONGE HORATIUS

14) DOOR RITA

ZAL dat eenig verschil maken?” vroeg zij angstig.
„Zal hij overal met ons mee willen gaan?”
„Meesal gaat hij met me mee”, zei de jongen;
„en Dick zal ook gauw weer hier zijn. Dan kunnen we cricket en tennis spelen”.

„Ik geloof dat ik meer van roeien houd”, zei zij.

„Wil je Dick niet graag eens weerzien? Hij vindt dat hij al een heele kerel is. Hij rookt”.

Zij trok een leelijk gezicht. „Waarom jongens het mannelijk vinden om die smerige sigaretten in hun mond te steken en als schoorstenen te loopen dampen, snap ik niet. Ik hoop dat hij het jou niet zal leeren, Horry”.

„Ik zou toch niet iets doen, alleen omdat een ander het doet”, antwoordde Horace. „Dat is het verkeerde van het schoolsysteem. Jongens worden geprest om iets te doen, uit vrees te worden uitgelachen of geplaagd, niet omdat zij het willen doen, maar omdat een andere jongen, die de baas speelt, ze het voorbeeld geeft en zij denken, dat het flink is om dat te volgen”.

„Zou jij niet graag naar school zijn gegaan?” vroeg Mehatabel, terwijl zij de boot zachtjes naar den oever dreef.

„Nee, ik geloof niet, dat ik goed met de andere jongens was opgeschoten. Ik geloof dat de eenige gedachte van schooljongens is, hoe zij aan het werk kunnen ontkomen; en ik houd er juist van. Bovendien zijn zij ruw en als je niet vecht, noemen zij je een lafaard. Ik zie het nut van vechten niet in. Natuurlijk heb ik wel met Dick gevochten, maar meestal moest ik het onderspit delven, ofschoon ik het enkele keeren van hem gewonnen heb; maar ik kon er nooit het nut van inzien”.

„O! hoe kan je niet van vechten houden — ik vind het verrukkelijk! Als ik een man was, zou ik het liefst soldaat willen worden”.

„Zoo?” zei hij en keek haar ontevreden aan. „Dat is echt

iets voor een meisje! Jij kunt je niet voorstellen wat de oorlog in werkelijkheid beteekent; jij ziet alleen de mooie uniformen en denkt aan wapperende vaandels en roem en al die dingen. Maar als het moord heet, als je een mensch doodt die je kwaad heeft gedaan of die je tegenstaat, kan men het toch niet anders dan een groote moordpartij noemen, als men een heel leger van menschen doodt en landen verwoest, alleen om verschil van politiek inzicht of uit begeerte om vreemde landen te annexeren”.

„Het hangt er maar van af hoe men het noemt”, zei het meisje minachtend.

„Juist”, antwoordde hij. „Als je troepen „moordenaars” zoudt noemen in plaats van soldaten, zou het lang zoo mooi niet klinken!”

„Zou jij dan niet voor je land vechten als het een beroep op je deed?” vroeg zij.

„Dat beteekent alleen, dat de domheden der regering menschelijke slachtoffers eischen en dat de fouten van het individu worden beschermd, ten koste van duizenden onschuldige levens!”

„Jij hebt niets van den krijgsman in je”, zei zij. „Ik zou denken dat het beter is een roemrijken dood sterven in het aangezicht van den vijand en ter bescherming van een goede zaak, dan den laatsten adem uit te blazen in een saaien, dommen vrede”.

„Welnu”, zei Horace en zijn gezicht verduisterde, „dan zal je met Dick goed kunnen opschieten. Die denkt aan niets anders dan aan vechten en eer behalen en al die flauwe gekkepraat waar ze recruten mee opwarmen. Patriottisme is slechts een andere naam voor bloeddorstigheid of ijdelheid. Het leger bevredigt beide”.

„Als ik een man was, zou ik soldaat willen worden”, herhaalde zij, alleen maar uit plezier om tegen te spreken.

„Ik dacht dat je verstandiger was”, antwoordde hij en dreef de boot met enkele krachtige slagen naar het land, om zijn toorn te bedwingen. Hij vond het dwaas zich kwaad te maken om wat een meisje zei. En dat nog wel op den laatsten avond dat zij samen alleen waren.

„Laten wij nog niet landen”, verzocht zij. „Het is nog niet laat en zooals je zegt, komen de anderen morgen terug. Dan zal je je zeker niet meer met mij bemoeien?”

„Waarschijnlijk zal je Dick prettiger gezelschap vinden”, zei hij spottend.

Zij lachte zachtjes.

„Ik geloof werkelijk dat je kwaad bent”, zei ze; „kwaad, omdat ik zei, dat ik van soldaten houd. Dat doen alle vrouwen”.

„En de soldaten houden van de vrouwen”, zei hij sarcastisch. „Als de matrozen een vrouw hebben in iedere haven, hebben de soldaten er een . . .”

„In ieder fort”, viel zij hem guitig in de rede. „Je kan het ze niet kwalijk nemen. Liefde en oorlog zijn altijd samengegaan. Ik denk dat minnenden daarom zoo vaak kibbelen”.

„Wat weet jij van — minnenden?” vroeg hij en zijn stem klonk onvast bij dit woord, dat zij zoo makkelijk uitsprak.

„Alleen wat de boeken er van zeggen en wat de meisjes ervan kletsten. En daar heb ik genoeg van”.

„Welnu”, zei hij, terwijl hij haar ernstig aankeek, „je bent ook nog wel wat te jong om er meer van te weten. Ervaring op dat punt zal je nog wel niet krijgen voor je eenige jaren ouder bent”.

„Ik hoop heelemaal niet”, zei ze snel. „Ik ben heelemaal niet sentimenteel aangelegd. Vind je het ook niet iets heel gek, om elkaar vast te houden en elkaar in de oogen te kijken en — te kussen! Ik heb een hekel aan kussen!”

„Meisjes bedoel je zeker?”

„Natuurlijk. Je denkt toch niet, dat ik den dominee bedoelde of den tuinmansjongen?”

Hij keek naar haar lippen, rood als kersen en fraai gevormd. En de gedachte kwam bij hem op dat het toch heel wat anders moest zijn om die lippen te kussen, dan die zijner moeder.

„Nee”, zei hij langzaam, „neen — die bedoelde ik niet. Was er — niemand anders?”

„Natuurlijk niet. Ik heb zelfs jou nooit gekust. Dien avond toen ik hier kwam en toen ik je ontmoette, had ik veel lust het te doen; maar je kwam me zoo groot voor en zoo heel anders dan ik verwachtte, dat de lust mij verging. En dan” — zij keek hem critisch aan — „ik denk, dat je het niet eens

prettig zou hebben gevonden. Daar ben je heelemaal geen jongen voor”.

Haar oogen lachten. Hij daarentegen keek verstoord. Hij dacht, dat die kus, dien hij bijna gekregen had, wel heel aangenaam zou zijn geweest. Hij kon niet met haar meelachen. Hij verzocht haar ietwat kregelig op haar riemen te letten, daar zij dicht bij de molenbeek waren en wijdde zich in stilte aan het voortdrijven van de boot.

Het water glansde en schitterde in den gloed van de ondergaande zon. De oevers waren dicht begroeid met struikgewas en wilde bloesems. Een lijster zond haar laatste noten door de stilte. Het was inderdaad een magisch uur, vol van de onbegrijpelijke schoonheid en teederheid van een zomeravond bij zonsondergang. Het maakte hen beiden stil. Zij staakten hun woordenstrijd. Hun harten werden rustig en blijde en hun oogen vonden elkaar. „Hoe schoon is de jeugd, hoe schoon is het leven!” schenen zij te zeggen.

En de lijster, die zijn wijfje opzoekt in de zachte schaduw der beschuttende takken, scheen te zingen: „Hoe schoon is de liefde!”

HOOFDSTUK VIII

KIBBELARIJ

„Horace is veel in zijn voordeel veranderd”, zei David Lawrence. Hij liep met den professor op de breede veranda heen en weer, onder het genot van een sigaar en een gezellig praatje. „Hij is meer een echte jongen geworden”, vervolgde hij; „hij houdt meer van de vrije natuur. Ik heb hem al verscheidene keeren hooren lachen”.

„Jawel, jawel!” zei de professor, met een blik op het grasveld, waar de twee jongelui aan het tennissen waren. „Ik geloof dat U gelijk hebt. Het kind heeft hem veel goed gedaan. Zij is heel levendig.”

„Bijzonder levendig”, zei Lawrence koel; „ik denk dat ze U allen in beweging zal hebben gehouden, nietwaar?”

„Zeker”, zei de professor. „Ik denk dat ze misschien zag dat wij zoiets noodig hadden. Ik heb wel eens gedacht, dat Horace wat te ouwelijk is voor zijn leeftijd en het kind heeft hem uit zijn gewone doen gehaald, zooals geen van ons mogelijk zou zijn geweest. Ze hebben samen gespeeld, gewist, gelachen van den ochtend tot den avond; ze hebben uren doorgebracht op de rivier, in den tuin en te paard. Ik weet niet hoe zij aan paarden zijn gekomen; maar ik heb ze zien rijden”.

„En geen boeken?” vroeg David Lawrence eenigszins verbaasd.

„Neen. Horace vertelde me dat hij, sinds Mehatabel hier is, niets anders gelezen heeft dan de krant en Punch”. Weer dwaalden zijn oogen naar het grasveld af en naar de vlugge, rustelooze gestalte. „Wat is zij levendig!” zei hij peinzend. „Zouden alle meisjes zoo zijn?”

„Neen”, zei Lawrence, terwijl een flauwe glimlach om zijn lippen speelde. „Heelemaal niet, professor. U moet rekening houden met haar afkomst. Als zij, zooals wij veronderstellen, van Zigeuners afstamt, verklaart dit haar voorliefde voor het leven in de vrije natuur. Er is nog steeds iets ongetemds in haar heele wezen”.

„Zij is zeer interessant”, merkte de professor op. „Ik heb van weinig dingen meer genoten dan van het luisteren naar die twee kinderen, als zij theorieën verkondigden, problemen oplosten en over de plichten van het leven praatten, zooals zij die zagen. Het is verwonderlijk dat de jeugd tegelijkertijd zoo onwetend en zoo scherpziende is. Zij valt onbeschroomd aan op waarheden, waaraan de wijsbegeerte en de redeneering niet durven raken”.

„En somtijds treffen zij doel”, merkte Lawrence op. „A propos, hebt U al eens aan Horace' toekomst gedacht? Ik bedoel een bezigheid of een beroep. Zooals U weet is hij bijzonder begaafd”.

„Ja, hij is een knappe jongen; en een goede jongen. Ik zou haast zeggen, dat er geen slechtheid of laagheid in zijn karakter schuilt; wat denk jij ervan, Lawrence?”

„Ik heb nog nooit enig spoor van slechtheid in hem gevonden”, zei de jonge man ernstig. „Hij heeft een zeer juist begrip van goed en kwaad en al wat daarmee samenhangt. Hij beoordeelt een zaak meer naar de vraag of ze goed is dan naar het genoeg dat ze hem kan verschaffen”.

„Ik heb nog niet over een beroep gedacht”, erkende de professor. „Hij moet zelf het vak kiezen, dat hij geschikt

vindt. Hij behoeft gelukkig niet voor den kost te werken. Hij zal betrekkelijk bemiddeld zijn. Ik ben een oud man en mag niet verwachten nog lang te leven. Horace zal dit buiten erven met een ruim inkomen. Dit zal hem onafhankelijk maken. Ik hoop dat hij lust zal hebben zich aan de wetenschap te wijden; ik zou het een heerlijk idee vinden dat onze naam niet met mij zal uitsterven”.

„Bent U van plan hem naar de Universiteit te sturen?”

„Ja, als hij dat verlangt. Maar we hebben toch nog heel wat tijd voor het zoover is”.

„Hij is nu zestien; maar er zijn heel wat jongelui van twintig, die niet zooveel van de klassieken kennen als hij”.

„Ja, ja!” zei de professor met vergeeflijken trots. „Dat heeft hij ons te danken, Lawrence”.

„Het kostte geen moeite het hem te leeren”, zei de onderwijzer. „Maar toch spijt het mij niet, dat hij de boeken eens een tijdje heeft laten rusten. De jeugd kan haar natuurlijke rechten niet prijsgeven, zonder ervoor te boeten. Ze schijnen zich goed te amuseeren”, voegde hij er na een kort zwijgen aan toe.

Ze schenen ruzie te hebben. Het meisje beweerde dat het haar schuld niet was, dat zij verloren had; de jongen gebruikte het stokoude argument, dat meisjes niet tegen hun verlies kunnen en dat zij, als zij verloren, altijd trachten te bewijzen, dat het hun schuld niet was.

„Je moest Mr. Lawrence zien spelen!” besloot hij.

Mehatabel stampte op den grond en wierp haar racket weg.

„Houd op met je Mr. Lawrence!” riep zij toornig; „jij maakt, dat ik een hekel aan hem krijg. Jij schijnt te denken dat alles, wat hij doet, goed gedaan is”.

„Meestal is het ook zoo”, zei Horace, het racket oprapende en er naar kijkend. „Kijk eens, juffrouw buskruit, nu is het handvat gebarsten en het was nog al mijn beste racket. Wat ben jij een driftkop!”

Onmiddellijk was zij vol berouw en keek spijtig naar wat zij had gedaan.

„Wees maar niet boos op me, Horry!” zei ze vleidend. „Het spijt me erg; maar je prikkelt me altijd, als je over de volmaaktheid van Mr. Lawrence praat. Ik heb een hekel aan die erg goede mensen, die je altijd aankijken, alsof ze je iets verwijten; ik geloof vast dat ze zelf niet altijd zoo goed zijn geweest en, zoo ja, dat zij eens extra slecht zullen worden als compensatie”.

Ze stak haar arm door den zijne.

„Laten wij naar de weiden gaan”, zei ze; „misschien ontmoeten wij daar Dick”.

„Aha!” zei Horace en keek haar scherp aan. „Dus dat bedoelde je eigenlijk; je verlangt naar de uniform”.

„Hij heeft ze nog niet”, zei zij, minachtend het hoofd achteruit werpend.

„Neen”, zei Horace met grimmige voldoening. „Dan moet hij nog eerst een lang niet gemakkelijk examen afleggen. Tegenwoordig kan men er niet meer door protectie komen, maar moet men studeeren of men wil of niet; en te oordeelen naar Dick zijn leven, zou ik zeggen dat hij er nooit komt!”

„Je zegt dat, alsof je hoopt dat hij er niet komt. Wat kunnen knappe mensen toch min zijn! Aha, hier is Dick; ik zal hem vertellen wat je gezegd hebt”.

„Dat zal hem niet kunnen schelen”, zei Horace boos. Hij wou dat Dick niet telkens kwam opdagen. Hadden ze niet genoeg aan hem gehad vanmorgen en gisteren?

„Hallo”, klonk de vroolijke stem van den jonkman, voor wien Mars zoo een sterke aantrekkingskracht bezat. „Wat hebben jullie tweeën uitgevoerd? O, hebben jullie gespeeld? Ken je dat ook al, Mehatabel? Nu, ik ben daar heel sterk in. Wil je eens met mij spelen?”

„Dank je; jij bent me te woest. En dan, ik vind het niet eens een aardig spel”.

„Wat zou jij dan een aardig spel vinden?” vroeg Dick spottend. „Horry heeft, geloof ik, een sterke neiging voor de Olympische spelen. Maar jij zou misschien die kleine amusements uit den tijd van de Romeinen aardiger vinden — gladiatoren en wilde beesten. Ik stel me jou al voor met den duim naar beneden wijzend als de arena op je teeken wacht”.

Haar oogen schoten vonken.

„Dat zou ik zeker doen”, zei ze, „als jij een der slachtoffers was. Maar jij zou nooit dieren of menschen bevechten, alleen terwille van een meening of een geloof”.

(Wordt vervolgd)

Foto Wilse

NOORWEGEN. SVARTIGEN-GLETSCHER

NOORWEGEN

EEN zeereis? Zeker, wij kennen allen de zee, die onze stranden bespoelt, al hebben ook de meesten onze slechts gelegenheid gehad haar van de kust af te bewonderen. Wanneer wij onze blikken laten weiden over het groote, wijde watervlak, dan bekruipt wel elkeen het verlangen naar hem nog onbekende landen, die bespoeld worden door de golven van datzelfde groote water. Hoe overoud deze aantrekkingskracht ook moge zijn, toch blijft ze eeuwig nieuw voor hem, die het plan heeft een zeereis te gaan maken. Komt hier nog als gelukkige omstandigheid bij, dat het een vacantiereis zal zijn, dan kan men met tamelijk groote zekerheid zeggen, dat men niets beters had kunnen kiezen. Het is een feit, dat men het grootste nut van zijn vakantie heeft, wanneer men die doorbrengt in volslagen tegenstelling met zijn dagelijksch leven — niet met zijn levenswijze — en waar zal men dat doel beter bereiken dan op een zeereis? Van den aanvang af is men, om zoo te zeggen, thuis op het schip, niets dringt tot overdreven haast, zooals dat bij reizen te land zoo dikwijls het geval is, terwijl ieder uur ons onvergetelijke indrukken brengt. Na deze meer algemeene beschouwing wil ik noordwaarts koersen om den lezer een beeld te schetsen van Noorwegen — wat hem op een vacantiereis daarheen wacht. Klimatologisch kan zich dit heerlijke land, in volkomen tegenstelling met de idee der meeste menschen, in een warmen zomer verheugen en de maanden Juni, Juli en Augustus leenen zich bijzonder voor een reis naar Noorwegen. De invloed van den Golfstroom doet zich op deze breedtegraden krachtig gelden, brengt weliswaar ook meermalen neerslag, doch deze beperkt zich meestal tot het onmiddellijke kustgebied, terwijl men op een eigenlijke fjorden-reis daarvan den invloed zelden ondervindt, daar de fjorden zich tot 170 Kilometer het land in uitstrekken. In elk geval staat een ieder verwonderd, op 63° N.B., in de omgeving van

Molde prachtige rozencultures te vinden. Inderdaad, zoo rijk aan contrasten als de natuur van dit land is, zoo verschillend is ook zijn klimaat en voor uitstapjes in het hogere berggebied is het steeds meer aan te raden warme kleeren mee te nemen, dan om die thuis te laten. Uit een oogpunt van landschapsschoon kunnen de noorsche fjorden met hun imposante granieten bergreuzen, hun met sneeuw bedekte toppen en hun diep in de dalen dringende gletschers zich meten met de drukst bezochte toeristencentra der Alpen. Ook de majesteit dezer grootsche bergmassieven staat in geen deele bij de Alpen ten achter, daar zij zich terstond uit de zee verheffen. Wanneer men de noorsche kust nadert, kan men zich absoluut geen idee vormen, welk een overweldigende schoonheid de fjorden bieden, waar de bergen dicht liggen samengedrongen en het schip ons steeds dieper het land in voert, als dreef het op een binnenzee. De bekoorlijke Hardanger- en Sognefjorden, met hun lieflijke, langzaam hellende bergformaties en de talloze vruchtboomen op de hellingen der laatste doen eerder denken aan een of ander Alpen-meer, terwijl de wilde romantiek van de Geiranger-, Nord- en Romsdalsfjorden wel het schoonste biedt, dat een woeste bergwereld te geven heeft. Ontelbare watervallen storten van de steile, donkere granietwanden omlaag, van welke de „Zeven Zusters-Waterval” in de Geirangerfjord een van de schoonste en bekendste is, terwijl in het binnenland menige val aan te wijzen is, die door de groote massa neerstortend water nog gigantischer werkt. Ontelbaar vele zijn de vertakkingen der fjorden en het zou ons hier te ver voeren, die alle onze aandacht te schenken, al vormt ook elke op zich zelf een juweel en al zijn zij ook alle onze aandacht waard. Machtig verheft zich in de Romsdalsfjord het Romsdalshorn, dat door zijn spitsheid eigenlijk wat van het algemeene karakter der noorsche bergen afwijkt en in Zwitserland een even im-

Foto Hafag

NOORWEGEN. VOOR MEROK

posanten indruk zou maken. Door het romantische Romsdal loopt van Aandalsnes af een spoorbaan en daarom eigent dit dal zich ten zeerste om van de wilde bergnatuur te genieten. Deze spoorbaan vereenigt zich bij Dombaas met Noorwegens langste spoortraject, dat van Drontheim naar Oslo. Uit schoonheidsoogpunt bijzonder aantrekkelijk is ook de Nordfjord bij Olden en het meer van Loen. Gedeeltelijk per auto, gedeeltelijk per boot, kan men van hieruit een uitstapje maken naar Kjendal, door een der schoonste gedeelten van Noorwegen, dat ons ook brengt naar de uitloopers van den Kjendalglaciers, die een onderdeel vormt van de beroemde Jostedalsbrae, het grootste europeesche gletscherveld, met een oppervlakte van bijna 2000 vierkante kilometer. Ook door de in de Sognefjord bij Balholm beginnende Fjaerlandsfjord is Jostedalsbrae uitstekend te bereiken en hier zijn het de Suphellegletscher en de gigantische Bojumgletscher, die als uitloopers van het reusachtige ijsveld de bijzondere aandacht waard zijn. Fjaerland biedt trouwens de beste gelegenheid voor gletschertochten over Jostedalsbrae en voor wie genoeg tijd tot zijn beschikking heeft en de noodige ervaring in het bergbeklimmen, zal een dergelijke tocht iets onvergetelijks zijn. Een zij-fjord van Sogne, de Naerofjord en het Naerodal in het bijzonder zijn eveneens zeer loonend voor den toerist, terwijl bovendien het imposante Naerodal over Stalheim toegang geeft tot den Oslo-Bergen-spoorweg, met welke een geheele reeks aan natuurschoon rijke excursies te maken zijn. ☞ Van allerlei aard is het landschapschoon van dit noordelijk bergland en in deze weinige regels is dan ook slechts het allerklein-

ste, zij het het voornaamste deel van een reis naar Noorwegen verteld. In dit door de natuur zoo gezegende land bestaan ontelbare mogelijkheden, zoowel om door een reis zich te ontspannen als voor hem die groote tochten wil maken, zoodat een ieder, die eenmaal in dit land gereisd heeft, volkomen bevredigd huiswaarts kan keeren en voor immer de onvergetelijke indrukken van deze machtige, verheven bergwereld met zich zal dragen, terwijl het onbedorven karakter van dit ernstige bergvolk de sympathie zal hebben van allen, die ermede in aanraking kwamen.

O. M. PFLUG

NOORWEGEN. NAEROFJORD

TOGO

Op uitnoodiging van den Gouverneur van Togo ondernam ik opnieuw een reis naar Afrika. De hoofdstad van de Kolonie Togo kende ik reeds van mijn vroegere reizen en dus had ik nu meer tijd de geweldige branding die de stranden beukt te bewonderen en de schilderachtige districten Lowe en Anecho en hun met palmen begroeide laagten te bezoeken. Gedeeltelijk te paard en gedeeltelijk per spoor bereikte ik het in het binnenland gelegen station Misa-hoogte, dat hoog boven plantages en oerwouden ligt. Bij Misa-hoogte kreeg ik de beschikking over een auto en reed vandaar langs de schilderachtige bergwanden van den Gemi naar het missiestation Amedschove en verder naar het militaire station in Atakpame. Vandaar uit ondernam ik toen een autotocht naar Noord-Togo om het groote ruitervolk te bezoeken. Het ging in een razend tempo over mooie, goed onderhouden wegen door het plaatsje Atakpame, door het oerwoud over den bergpas naar beneden, naar de oneindige vlakten en een uur later kwamen we in het groote dorp Nyamassili aan. Verderop werden echter de eerst zoo goed onderhouden steenen bruggen en wegen hoe langer hoe slechter. Ik hield mijn adem in bij den halsbrekenden rit in de hotsende auto, want de houten bruggen kraakten en bogen beangstigend onder den last van den zwaren wagen en men herademde verlicht, als men aan de overzijde was aangekomen, echter met het vooruitzicht spoedig een nieuwen halsbrekenden toer te moeten verrichten. Wij zagen onderweg vele vee-transporten, door Haussanegers begeleid, die het Tse-tse¹⁾ jaargetijde gebruikten om de dieren zonder gevaar te vervoeren. De runderen, die ongemeen groote horens hadden, schrokken vreeselijk van de voorbij stormende auto. Steeds verder en sneller ging de tocht door brandende of reeds platgebrande vlakten. Op onzen weg zagen we weinig dorpen, doch wel veel, op ongeveer 25 K.M. van elkaar gelegen rustplaatsen, waar de schilderachtige gekleede Haussa's om hun vuren zaten, terwijl het bijelkander gedreven vee in de nabijheid graasde. Deze vuren dienden als verweermiddel tegen de Tse-tse-vliegen, wier steek doodelijk is. Als een bloedroode schijf was de zon in een ijlen nevel ondergegaan. De hooge, eenzame dadelpalmen verhieven zich als donkere silhouetten tegen den geelgekleurden hemel. De nacht brak aan toen wij panne kregen, zoodat wij eerst ver na middernacht bij het districtshuis aankwamen. Het leek bij den helderen maneschijn op een Cyclopen-burcht. De districtsleider van Sokade, die met zijn imposante figuur zeer goed in dezen burcht paste, werd uit zijn bed gehaald en verwelkomde ons hartelijk. Wij kregen zelfs nog een maaltijd en gekoelde dranken. In den Tse-tse-tijd (de droge tijd) heeft men in Togo altijd koele dranken. De wijze van koelhouden is heel eenvoudig, de bewoners hullen flesschen in nat stroo en doeken en hangen deze in den tocht op, de bedienden moeten er voor zorgen dat deze „pakken" steeds in beweging blijven. Toen wij den volgenden morgen opstonden, stond de zon reeds hoog aan den hemel. Op het plein voor het huis was het een drukte van belang, want er waren verscheidene groote karavanan aangekomen die katoenladingen brachten. Tusschen de karavaankooplieden liepen of reden de deftige Tschau-djus in hun rijkgeborduurde witte burnoesen. Reeds dadelijk werd mij de gelegenheid tot schilderen geboden, twee modellen boden zich aan, een Tschau-dju ruiter op zijn prachtig op-

getuigd paard en een beeldschoon Tschau-dju-meisje. Alleen nog bij de Fullahs heb ik in Afrika zulke prachtig gebouwde menschen gezien. Het meisje droeg een kunstig kapsel en veel gouden sieraden om den hals, een oranje-gelen lendendoek en dikke ronde zilveren ringen aan haar slanke vingers. In de hand had zij een hemelsblauwen, met zilver doorweven zijden doek. Het schilderij zou misschien heel goed geworden zijn als er zich niet een technisch bezwaar voorgedaan had. De lucht was namelijk zóo droog, dat mijn waterverf onder het penseel opdroogde. Ik riep een bediende om mij voortdurend van water te blijven voorzien. Des 's middags verscheen het Tschau-dju-opperhoofd met honderden van zijn fantastisch gekleede ruiters voor het districtshuis, allen gekleed in rijkgeborduurde, kleurige jakken en wijde broeken. Hun zwaarden droegen zij aan dikke wollen kwasten en in de hand hielden zij een lange speer. De zadels en paardendekken waren van geappliqueerd leder en buitengewoon smaakvol. Het opperhoofd met zijn ruiterschaar hield op een halven meter afstand van ons gekomen plotseling stil. Allen hieven een kreet aan en zwaaiden met de speren, daarna stelden zij zich in geordend gelid links van ons op. Toen kwamen de Tschau-dju's (wij zouden zeggen het „voetvolk") in hun helderblauwe kleederen en witte tulbanden. De vrouwen en meisjes verschenen eveneens, met ontbloot bovenlichaam, dat rijk behangen was met versierselen. Allen bogen, naar Mohammedaansch gebruik, diep ter aarde. De vrouwen droegen zelfgeweven geel en zwart gekleurde lendendoeken en op haar kunstige kapsels oranje-gele zijden doeken. De menigte groepeerde zich om het plein, waar de ruiters hun kunst vertoonden. Daarna dansten de Tschau-dju-meisjes, langzaam met rhythmische bewegingen, steeds in een kring rond. Elke dansbeweging getuigde van groote vitaliteit en een zeer ontwikkeld kunst-

NOORWEGEN. LANDSCHAP BIJ MOLDE

gevoel. Op de meisjes volgde een knaap die hurkend naar ons toekwam, daarbij blazend op een fluit. Hij begon al fluitend te dansen en ik dacht hierbij onwillekeurig aan den „Rattenvanger van Hameln". Tenslotte draaide, of liever, wierp hij zijn lichaam bliksemsnel rond, zoodat de losse reepen van zijn kleederen loodrecht uitstonden. Plotseling stond hij stil en maakte voor ons een buiging, zóo snel, dat het was alsof een zakmes toeklapte. Als belooning kreeg hij drie kola-noten. Van de verhoogde trappen van het districtshuis bood dit schouwspel een schilderachtig geheel, met op den achtergrond de witte, door de avondzon beschenen bergen. De ruiters reden vroolijk heen en weer, beschenen door de stralen der avondzon, tot de schaar, voorafgegaan door het opperhoofd, voor de laatste maal voorbijtrok. Ik bleef vele weken in het district Sokade en schilderde veel. Mijn gastheer had smaak en kunstgevoel en maakte mij op talloze onderwerpen opmerkzaam. Elken morgen was ik bij zonsopgang reeds buiten en schilderde ondanks de toenemende hitte het wonderschoone landschap, dat altijd met een violetten nevel overtogen was. Ook maakte ik met mijn bediende lange tochten, waarop ik de reuzenboomen kon bewonderen. In de schaduw hiervan zette ik eens op een morgen mijn schildersgereedschap op. Niet ver van mij af waren vrouwen bezig een vuur aan te maken dat zij met oude blikken platen tegen den wind beschermden. In de verte lag een Europeesch huis dat zóo klein leek, dat er enkel plaats voor een bed en een koffer scheen te zijn; een ligstoel en een tafel stonden voor het huis. Het was langzaam aan zeer warm geworden, maar ik merkte dit nauwelijks op. Doch daar vielen kleine takjes op mijn werk en boven mij hoorde ik

1) regenlooze periode.

gelach en gebabbel. Toen ik naar boven, in den boom, keek, bemerkte ik een schaar kleine meisjes die voor mij gevlucht waren. De tijd was hun echter lang gevallen en daarom hadden zij besloten mij op hun aanwezigheid opmerkzaam te maken. Ze kwamen naar beneden glijden en lieten zich door mij schilderen. ☼ Daarna kwam een met een mulezel bespannen wagen mij afhaken. Doodelijk vermoeid leunde ik in het voertuig en keek in den gloed des hemels. Het labyrinth van rotsblokken in de verte zag er uit alsof de bouwmeester van een reuzengeslacht ze spelenderwijs neergeworpen had, ze schitterden in alle kleuren om dan plotseling in het duister weg te duiken. ☼ Mijn gastheer, de veel door Afrika had rondgereisd, vertelde mij dikwijls van de wijde woestijnen met de alleenstaande tafelbergen. Ook de woestijn heeft haar leven ondanks de schijnbaar doodelijke treurigheid en de beangstigende eenzaamheid. In haar wijde verten toovert zij den reizenden een fata morgana voor, die zich immer verder verwijdert. ☼ Tot diep in den nacht luisterde ik dikwijls naar de verhalen van mijn gastheer, totdat het heimwee naar dit land, met zijn troostelooze woestijnen, zijn oerwouden en groteske bergten mij vastgreep . . . een heimwee vóórdat ik het land verlaten had, maar dat nu, nu ik weer lang teruggekeerd ben in Europa, mij in een sterken greep vast kan grijpen en mij hevig doet verlangen terug te keeren naar dit van zon doorgloeide land, waar de menschen leven als in de oude Bijbelsche verhalen. . . .

PROF. E. VOLLBEHR

Uit het keizerlijk Weenen

DE „SPANISCHE REITSCHULE”. (Slot)

DE fanfares van een blaas-orkest weerklinken, dat is het eerste sein, en dan komen de ruiters bij de klanken van een polonaise van Chopin de zaal binnen, en de paarden, met welk een gratie komen die aanstappen, hoe keurig heffen zij de beenen omhoog en laten ze ze weer neer, een oogenblik de beweging inhoudend en den hoof naar voren schuivend, eer ze weer op den grond neer komen; met welk een harmonie en lichtheid en met welk een trots bewegen ze zich; elk, ook het kleinste deel van het lichaam dezer dieren schijnt van leven doortrild, in ieder gewricht schijnt een hoog ontwikkeld bewustzijn te zitten, dat met volkomen soevereiniteit en vrijheid de meest volmaakte bewegingen uitvoert en de fijnste houding bewaart. Alles is licht en vrij en alles is door het fijnste stijlgevoel, vormgevoel in toom gehouden. In de hoogste volmaking zijn vrijheid en bedwinging in een hogere eenheid samengekomen, één geworden — hier begrijpt men dat. ☼ Wie circuskunsten verwacht, zal misschien in den aanvang teleurgesteld zijn, maar hij zal langzamerhand gaan beseffen welk onderscheid er is tusschen africhting en opleiding, tusschen opgedrongen dressuur en een scholing, die edelen aanleg op zachte wijze tot ontplooiing brengt. De kenner zal echter met vreugde denken aan de essays van Sidney en Shelley, die Albert Verwey zoo schoon heeft vertaald, — waarin door ware kunstenaars de lof van de koninklijke rijkunst gezongen wordt. Beweging om der wille van de schoone beweging, dat is de aesthetische zin van de hooge rijkunst, — evenals het dat van de balletkunst is. En niemand zal toch zeker een perfecte balletopvoering met de prestaties van de circusacrobatiek willen vergelijken. ☼ De regels van de hogere rijkunst zijn eeuwen oud. Reeds Antonius de Pluvinel gebruikte de nog heden gebruikelijke kunsttermen en verbond er dezelfde begrippen aan. Twee houten palen, die we in het midden van de rijkunst zien,

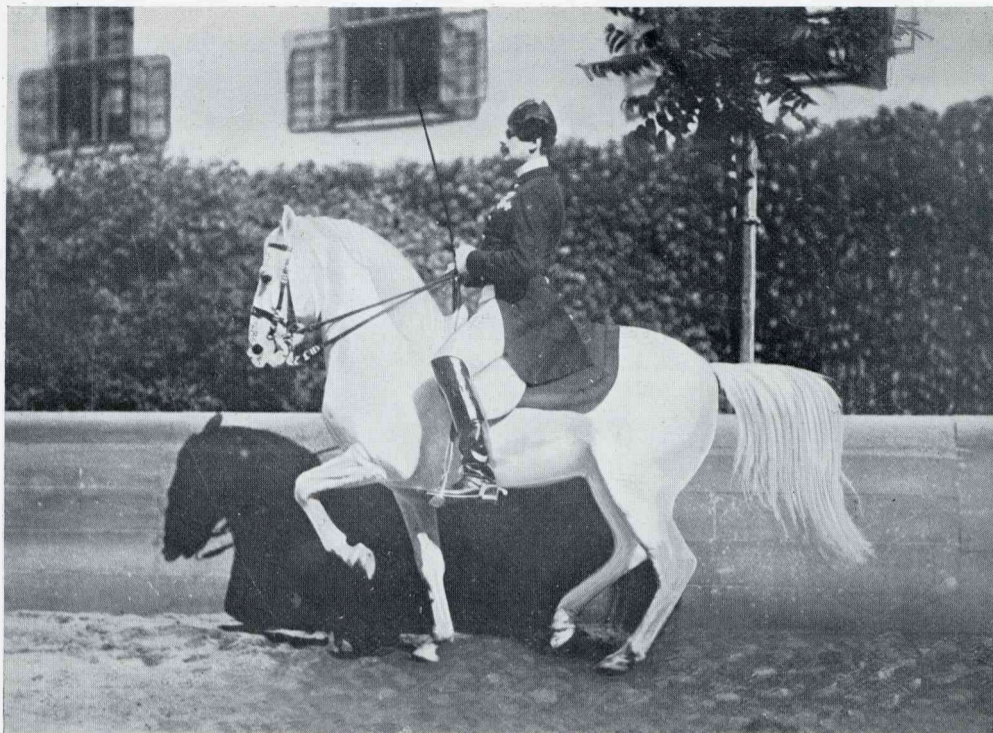

Foto Oest. Lichtbildstelle

DE „SPANISCHE REITSCHULE”. PIAFFE

zijn de „pilaren” waaraan het paard leeren moet, zonder zich vóór- of achterwaarts te bewegen de beweging zoo mooi mogelijk uit te voeren. Eerst de bewegingen op, dan die boven den grond. Het oefent zich vooral in het „piaffeeren”, de gecadenseerde drafbeweging op één en dezelfde plaats. Daarbij moet het zijn beenen zoolang mogelijk in de lucht houden, vóór- en achterbeen gekruist en omgekeerd, als in den draf, maar deze drafbeweging is verkort en intenser, er blijft maar een voet afstand tusschen iederen stap dien het paard doet, d.w.z. het been dat omhooggeheven is wordt ongeveer een voetbreed vóór het been gezet dat op den grond is. — Tusschen de pilaren leeren de dieren ook de „piaffe order den ruiter”. Voert namelijk een paard de „passage” op de plaats zelf uit, zonder vóór- of zijwaarts uit te stappen, en heft en buigt het den schenkel hoog op en met groote sierlijkheid van beweging, dan noemt men deze paarden „piaffers”. Van de pilaren losgemaakt, draagt het paard den ruiter of in de lengte door den zaal of het rijdt „tours”, kringen, die bij kleine middellijn „voltes” genoemd worden. Een volte van ± 3 Meter middellijn, in galop zijwaarts uit gereden, zoodat de sporen van voor- en achterbeenen twee parallele kringen vormen, wordt „redopp” genoemd. Een soort volte is ook de „pirouette”, de grootste prestatie der leerlingen, op den grond. De croupe blijft in

Foto Oest. Lichtbildstelle

DE „SPANISCHE REITSCHULE”. DE SPAANSCHER STAP

het middenpunt, en het binnenste achterbeen doet dienst als draaipunt, zonder echter op de plaats te blijven staan, maar het beschrijft een zoo klein mogelijken cirkelboog, waaromheen zich het buitenste achterbeen en de voorbeenen bewegen. De „levade” is een overgang naar de school boven den grond; het paard heft, zonder zich voorwaarts te bewegen, de voorbeenen omhoog, trekt de schenkels in; de achterbeenen houdt het aaneengesloten, zonder ze te verplaatsen. Deze oefening dient als vooroefening voor den vrijen sprong. Wanneer in de levade meermalen maar voren gesprongen wordt, zonder met de voorbeenen op den grond te komen, spreekt men van een „courbette”. De „croupade” is een hoogere sprong, waarbij het paard, terwijl het in de lucht is, de achterbeenen omhoog, onder den buik trekt en ze even hoog houdt als de voorbeenen. De „balotade” is een sprong, waarbij het paard alle vier zijn beenen op gelijke hoogte in de lucht heeft, maar in plaats van als bij de

„croupade” de achterbeenen onderden buik te trekken, laat het nu de hoefijzers van de achterbeenen zien, alsof het uit wil slaan. De hoogste sprong is de „capriola”. Zoodra de voor- en achterbeenen even hoog in de lucht zijn, slaat het paard met zoo'n kracht achteruit, dat de achterbeenen bijna loodrecht in de lucht zijn. ☒ Deze soorten van loopen en springen, bij de voorstellingen op verschillende wijze gecombineerd en tot de mooiste pas des deux en quadrilles

s a a m g evoegd, vormen de hooge school, vertegenwoordigen het hoogste wat van paarden verlangd kan worden. En alleen paarden van het edelste ras kunnen het bereiken. Inderdaad zijn de paarden van de hofrijschool van een edel ras, dat sinds 350 jaar zuiver gehouden en slechts in de laatste eeuw met Arabisch bloed versterkt is; het werd vroeger gefokt in de keizerlijke stoeterij te Lippiza maar sinds 1918, toen dit gebied bij Italië kwam, wordt het in de staatsstoeterij te Piber gefokt. Naar de zes stamhengsten Pluto, Conversano, Neapolitano, Favory, Maestoso, Siolavy en den naam van de moedermerrie draagt iedere Lippizaner een klankvollen dubbelen naam, zijn adelspraedicaat. Laat komen ze tot vollen wasdom, maar des te langer zijn ze volwaardig. De meeste zijn nakomelingen van kostbare Spaansche en Napolitaansche hengsten, die in het eigen land reeds lang niet meer gefokt worden. In een oud boek van G. E. von Löhneyssen „Neu eröffnete Hoff-, Kriegs- und Rieteschull” wordt van de Spaansche paarden een karakteristiek gegeven die ook voor de Lippizaners past: „het zijn adellijke, fijngebouwde paarden, niet heel hoog, maar goed geproportioneerd van borst en kruis, evenals van alle leden; ze hebben een mooi opgericht kop en nek, zoo, dat ik niet zou weten, hoe ik een paard mooier schilderen kon; ze loopen buitengewoon goed, kunnen zich aan de zij stel-

len van de Moorsche paarden, die uit Afrika komen Bovendien zijn de echte Spaansche paarden in de manege de leerzaamste, . . . het is, alsof ze de gedachten van den mensch raden Zulk een paard is het meest aangewezen voor een grooten monarch, als hij zich triomfeerend den volke vertoonen of een heel leger in eigen persoon commandeeren of aanvoeren wil” Adeldom spreekt er uit hun geheele lichaam. Strijdrossen zooals Velasquez ze geschilderd heeft lijken het in levenden vorm. Zeer verschillend zijn ze van andere rassen, het meest van de Engelsche paarden. Krachtiger, korter, ronder, kleiner, — een concentratie van kracht. Ongeveer 160—165 c.M. hoog, met een langen, goed op den romp zittenden kop, dikwijls een gebogen ramsneus, zeer sprekende, vurige oogen, kleine neusvleugels, die bij inspannende beweging wijd open staan. Krachtige, mooi gebogen nek, breede borst, een breeden, gespierden, langen rug, krachtige lenden, gespierde en geronde croupe. Manen

en staart lang, fijn, en dicht. Korte, sterke beenen met gemarkeerde spieren, echte springgewrichten en mooi gevormde hoeven. En nu stelle men zich deze toonbeelden van geconcentreerde kracht voor, die zich in de fijnste, meest beheerschte beweging uitdrukken, — dan kan men er misschien iets van beseffen, welk een genot deze weergave van het spel van natuurkracht en vormenden wil, dit tezamenklinken van Dionysus en Apollo geeft.

F. WASCHNITIUS

Foto Oest. Lichtbildstelle

DE „SPANISCHE REITSCHULE”. „CAPRIOLA” OP EEN GOBELIN NAAR ONTWERP VAN JACOB JORDAENS, VOORSTELLEND RIJ-ONDERRICHT AAN LODEWIJK XIII VAN FRANKRIJK

Een afgod met acht pooten

GELIEFD zijn spinnen niet, al zijn het ook zeer nuttige dieren. Reeds onze kleine inlandsche soorten worden dikwijls genoeg verafschuwd, en de huivering, die velen voor het snelle, langpootige diertje bekruipt, zal wel de oorzaak geweest zijn, dat de spinnen in de wereld van het bijgeloof zulk een groote rol spelen. Nog heden ten dage beschouwt het volk de kruisspin, die eens den dondergod Thor gewijd was, als heilzaam tegen geelzucht en langdurige koorts. Daarom sluit men haar levend in een notedop, die, met een draad omwikkeld, als amulet op de borst gedragen wordt, opdat de spin al het gif uit het lichaam van den zieke tot zich zal trekken. Evenzoo spelen gedroogde en tot poeder gestampde spinnen als tegengif in het bijgeloof een groote rol, zij het ook een bedenkelijke, daar zij een stof bevatten, die de bloedlichaampjes aantast. In het bijzonder gold de kruisspin, die zich aan haar draad boven een drinkglas neerliet, als een waarschuwer voor het zich hierin bevindende vergif — een meermalen in de kunst gebruikte voorstelling. Ja, deze spin moet zelfs ook als profetes van het geluk dienen en wordt tot dit doel in een groot glas gehouden, waarvan de bodem met genummerde papertjes bedekt is. Bij het spannen van haar draden probeert de kruisspin deze

mede op den bodem van het glas vast te leggen, heft daarbij wel een dezer strookjes papier op en verraadts aldus het gelukaanbrengende nummer. Indien nu reeds deze kleine, nauwelijks twee centimeter groote spin de fantasie dusdanig bezig houdt, hoe huiveringwekkend moeten dan de reuzen, de groote vogelspinnen wel niet zijn, wanneer zij met hun dikke, behaarde pooten in den maanverlichten tropen-nacht spookachtig snel en onhoorbaar heen en weer snellen. Het plompe lijf van de in West-Indië levende worgspin is op zich zelf reeds zoo lang als een vinger en met haar geelgestreepte pooten meet dit roodachtig-bruine monster bijna een

kwart meter. Zij is de grootste spin ter wereld, maar ook de andere vogelspinnen zijn zóó krachtig gebouwd, dat zij zelfs den mensch respect inboezemen, wanneer ze met hoog opgeheven bovenlijf zich te weer stellen. Daarbij zetten zij dreigend hun van een giftkanaal voorziene kaken-klauwen open en laten, door een soort kleine stekels tegen elkander te wrijven, een eigenaardig geluid hooren, zoo eenigszins, alsof een mes over de tanden van een kam strijkt. Roekeloos en met tijgerachtige wildheid storten zij zich op elk dier, dat zij meenen te kunnen overweldigen. Zoo nu en dan vergissen ze zich echter in hun tegenstander en dan regent het beten of snavelhouden. De spin heeft echter een „dikke huid” en haar spoedig afbrekende, giftige haren veroorzaken zoo heftige ontsteking — vooral wanneer ze in den bek van den aanvaller komen — dat dezen spoedig alle lust tot vechten vergaat. Men zou nu wellicht denken, dat de vogelspin zich hoofdzakelijk met vogels voedt en schilders in vroegere tijden, wien het niet aan fantasie ontbrak, stelden ze dan ook steeds voor in het midden van een reusachtig web, met draden zoo sterk als touwen, waarin bontgekleurde kolibris bij dozijnen tegelijk hingen. Deze spin maakt echter in 't geheel geen vangweb, maar leeft onder steenen en boomwortels, in muuropeningen of zelf gegraven gaten in den grond, die ze bekleedt met haar spinsel. Hier loert ze op groote insecten, maar ook kikvorschen, hagedissen en muizen doodt dit monster op zijn nachtelijke zwerftochten, kauwt zijn slachtoffer tot een dunne brei en slurpt deze begeerig op. Nu en dan wordt ook een vogeltje gegrepen, dat zich met zijn zwak snaveltje nauwelijks verweren kan en ook menig hulpeloos vogeljong valt in het nest ten offer aan de in het groen naar voedsel rondsnuffelende vogelspin. Ofschoon haar beet zeer pijnlijk is, zijn de zuid-amerikaansche Indianenkinderen toch niet bang voor dit ruige gedrocht en loopen er mee rond als met een hond aan een touwtje. De merkwaardigste rol hebben echter de inwoners van Bali in Kameroen de vogelspin toebedacht. Men kan geen stap verzetten of men ziet hier een afbeelding van het heilige dier: aan alle hutten, op feestgewaden, op elk stuk huisraad. De plaats waar zulk een spin

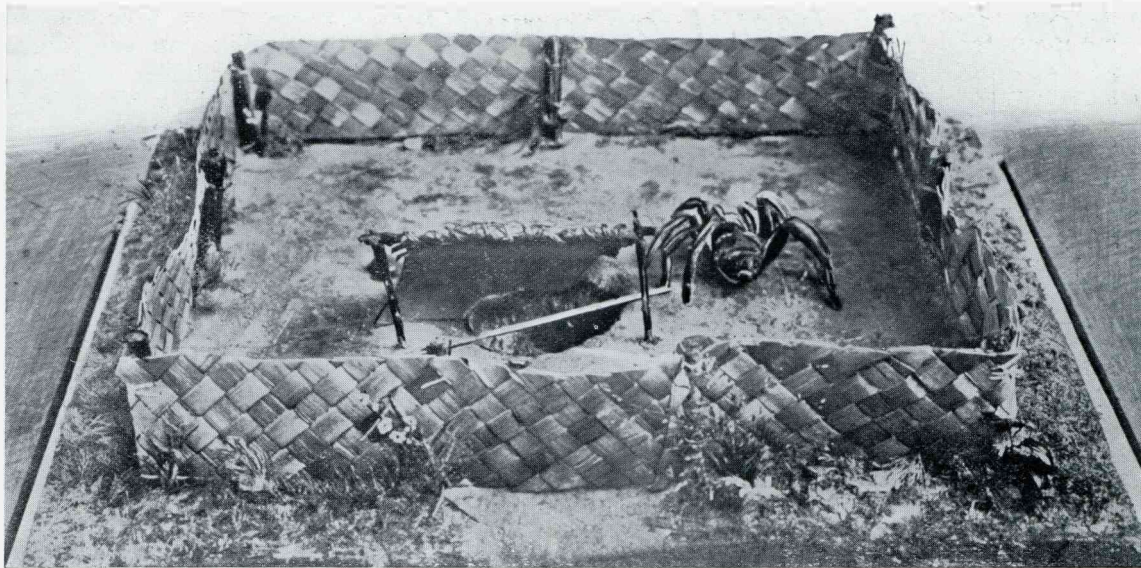

Foto H. Herzberg

EEN AFGOD MET ACHT POOTEN. DE AFGOD DER BALI'S IN ZIJN HEILIGDOM

zich ophoudt, wordt gezuiverd, omheind en de ingang tot het hol met een matje bedekt, kortom, het geheel wordt tot een gewijde plaats verheven. Als offergave brengt men palmwijn en hoe meer vogelspinnen zich aan dezen drank tegoed komen doen, des te meer goden zijn er verschenen en des te welgezinder zijn zij den menschen. „Het orakel uit de aarde”, zooals de inboorlingen haar noemen, wordt dan ook gaarne geraadpleegd. Wordt iemand ziek, dan roept men den toovenaar, wien de verzorging der spinnen is toevertrouwd. Met een houten staaftje strijkt hij over de borst van den zieke en legt het dan dwars over den ingang van het spinnenhol, zooals de afbeelding doet zien. De spinnen-god bespeurt terstond of de kranke zal blijven leven of dat hij zal sterven en dienovereenkomstig werpt hij het in den weg liggende houtje minder of meer ver opzij. Daarna richt de toovenaar nu zijn voorspelling. Mocht deze niet uitkomen, dan is de geslepen kerel natuurlijk nimmer om een uitvlucht verlegen, teneinde te maken dat zijn klanten niet gaan twifelen aan hun geloof in de stelligheid van de aanwijzing van hun achtpootigen god. DR J. BERGNER

Foto H. Herzberg

EEN AFGOD MET ACHT POOTEN. DE WEST-INDISCHE WORGSPIN

Hoe is het heelal gebouwd?

VIII

ONS STERREN-SYSTEEM HEEFT DEN VORM VAN EEN GELDSTUK

HET licht der dichtstbijzijnde bolvormige sterren-groep, dat wij zien, begon zijn weg door de ruimte vóór de mensch zich eenige beschaving had eigen gemaakt, maar dat van de dichtst bij gelegen nevelvlek ving zijn reis naar ons aan vóór de mensch zelfs maar bestond. Indien de eerste mensch, die de aarde bewoonde, een draadloos station had gebouwd en alle stations in de wereldruimte had opgeroepen om te informeren of er nog andere met rede begaafde wezens zich in het heelal bevonden, dan zou deze oproep zelfs de dichtstbijzijnde nevelvlek nog niet bereikt hebben. ☼ De bolvormige sterrenhoop, die het verst van ons af ligt, ligt ongeveer juist tienmaal zoo ver verwijderd als de dichtstbijzijnde, of wel 220.000 lichtjaren. Dit is echter slechts één kwart van den afstand der dichtstbijzijnde nevelvlek, die ongeveer 850.000 lichtjaren ver weg ligt. Nadat we de versterde bolvormige sterrengroepen achter ons hebben gelaten, dienen we nog drie maal zoo ver te gaan om de nevelvlek te ontmoeten. En we hebben gezien, dat de bolvormige sterrenhoopen de begrenzing vormen van den Melkweg, zoodat de nevelvlekken geheel los van den Melkweg liggen. Indien we ons voorstellen, dat Londen onze eigen sterrenstad is, dan ligt de dichtstbijzijnde nevelvlek ongeveer in de buurt van Cambridge; er is een massa open land tusschen beide in. ☼ De sterrenstad die we daarna tegenkomen is slechts weinig verder weg — zij ligt op een afstand van 900.000 lichtjaren. Dit is de Groote Nevelvlek in Andromeda, de bekendste aller sterrensteden in de wereldruimte en de eenige, die volkomen duidelijk met het ongewapend oog zichtbaar is. ☼ Indien we Londen nemen om onze eigen sterrenstad voor te stellen en Cambridge als de in de ruimte naastbijgelegen sterrenstad, dan zal de sterrenstad in Andromeda ongeveer door Oxford voorgesteld worden. ☼ De vergelijking gaat in vele opzichten op. De grootste telescopen stellen ons in staat om ongeveer twee miljoen nevelvlekken van het onderhavige type te zien of beter gezegd, te fotografieren, die meerendeels van dezelfde grootte blijken te zijn en aanzienlijk kleiner dan onze eigen sterrenstad. Zoodat, om mede te beginnen, we terecht onze eigen sterrenstad met Londen vergeleken, de grootste stad der wereld. En gemeten naar dezen maatstaf kunnen we de twee dichtstbijzijnde nevelvlekken ongeveer voorstellen door de grootte van Oxford en Cambridge. ☼ De vergelijking gaat óók op wat betreft het aantal inwoners. Londen heeft ruwweg geschat ongeveer 100 maal zooveel inwoners als Oxford of Cambridge; onze eigen sterrenstad telt ongeveer 100 keer zooveel sterren als haar beide naaste burens in de wereldruimte. Ik dien echter uit te leggen waarom we met zooveel zekerheid kunnen spreken over de totale aantallen sterren in systemen, die zóóver verwijderd zijn, dat wij ternauwernood enkele hunner helderste sterren kunnen zien. ☼ We hebben gezien, dat ons sterrenstelsel, de Melkweg, den vorm heeft van een geldstuk en dat het zijn vlakken vorm behouden kan doordat het in voortdurende rotatie is. Het is plat, gelijk ons zonnestelsel plat is en om

dezelfde reden. Vele der nevelvlekken zijn eveneens plat, in vorm gelijk aan geldstukken. Het schijnt gerechtvaardigd te veronderstellen, dat ook zij hun vlakken vorm bewaren doordat zij in roteerende beweging zijn. En inderdaad bevestigt observatie deze veronderstelling; observatie toont aan, dat deze nevelvlekken rondwentelen. ☼ Den sterren aan hun rand moet door hun roteerende beweging het naar binnen — naar het centrum — vallen, belet worden. In sommige gevallen kennen wij de snelheid deze beweging, kunnen aldus de zwaartekracht naar het centrum berekenen en kunnen de nevelvlek wegen, precies op gelijke wijze als wij dichter bij huis de zon of Jupiter wegen. Dan vinden we, dat de gemiddelde nevelvlek twee of drie millioen maal het gewicht der zon heeft. ☼ We hebben niet volkomen het recht om te zeggen, dat er ongeveer even zoovele sterren in elke nevelvlek zijn. Geen der naastbijzijnde nevelvlekken bijvoorbeeld schijnt geheel en al uit sterren te bestaan; elk hunner heeft een centraal gedeelte, dat er meer als een wolk gas dan als een wolk sterren uitziet. In elk geval is geen thans thans bestaande telescoop in staat dit in afzonderlijke sterren uiteen te doen

LANDSCHAP IN ALASKA

vallen. Het moet natuurlijk een zwaartekracht uitoefenen even groot als een gelijk gewicht aan sterren, zoodat het gewicht van deze gaswolk — indien het er een is — is begrepen in onze schatting van het gewicht van de nevelvlek. ☼ Maar indien deze wolken — klaarblijkelijk gaswolken — niet reeds uit sterren bestaan, is het toch waarschijnlijk, dat zij bestemd zijn om te zijner tijd sterren te vormen. De reden waarom wij dit denken is de volgende: de twee dichtstbijzijnde nevelvlekken, die, welke we met Cambridge en Oxford vergeleken hebben, zijn ongeveer zoo plat als pannekoeken. Ons eigen sterrenstelsel, het Galactische Stelsel, is eveneens plat, ofschoon niet zóó sterk. Maar niet alle regelmatige nevelvlekken zijn plat. Sommige zijn zoo rond als cricketballen. ☼ Andere zijn weer een weinig afgeplat, gelijk sinaas-appelen. Weer andere zijn veel meer afgeplat en dat gaat zoo door tot we komen aan de geheel en al platte, gelijk de twee, die het dichtst in de buurt liggen. We kunnen de nevelvlekken naar hun graad van platheid schikken evenals we een hoop kralen zouden kunnen rang-

DE GROOTE NEVELVLEK IN HET STERRENBEELD ANDROMEDA

schikken, naar hun grootte, of hun kleur of hun vorm of naar elke andere eigenaardigheid die we maar willen. ☼ Stel u voor, dat we zulk een hoop kralen rangschikken naar hun grootte en ze dan aan een snoer rijgen, de grootste aan het eene, de kleinste aan het andere einde. Stel u verder voor, dat we dan ontdekken, dat niet slechts de grootte, maar eveneens de vorm en kleur geleidelijk verschillen langs het snoer, zoodat wij bij onze poging om de kralen naar grootte te rangschikken, we ze tegelijkertijd zonder het te weten tevens naar kleur en vorm gerangschikt hebben. ☼ Iets dergelijks vindt plaats wanneer wij de nevelvlekken naar de mate hunner platheid rangschikken. We vinden, dat een aantal eigenaardigheden behalve de vlakheid eveneens geleidelijk verschillen naarmate we onze reeks de revue laten passeeren. Bijvoorbeeld: de platste nevelvlekken zijn, in het algemeen, de grootste en omgekeerd. Onze rangschikking naar platheid blijkt tevens een rangschikking naar grootte te zijn. Hetzelfde is waar van den vorm; twee nevelvlekken,

de grootste en omgekeerd. Onze rangschikking naar platheid blijkt tevens een rangschikking naar grootte te zijn. Hetzelfde is waar van den vorm; twee nevelvlekken,

die denzelfden graad van platheid vertoonen, zijn in 't algemeen bijna gelijkvormig en zoovoort. We vinden, dat bijna alle regelmatig gevormde nevelvlekken in één enkele reeks gerangschikt kunnen worden.

SIR JAMES JEANS

ALASKA

ALASKA, land van grootsche natuur, van gletschers, grooter dan ergens anders ter wereld, van bergreuzen met hemelhoog optorende, eeuwig verijsde toppen, van wijde dennen- en berkenwouden, van glinsterende meren, machtige rivieren en tusschen basaltblokken doorjachtende bergstroomen, van Noorderlicht, fantastisch gespreid langs den avondhemel, van zwijgende Poolzeeën met verraderlijke ijsbergen. Land ook van avontuur, waar Jack London en Oliver Curwood hun romans plaatsten, van de Klondike „gold-rush”, die in 1896 en 1897 duizenden en duizenden gelukszoekers deed toestroomen en 's werelds grootsten komiek inspireerde tot een zijner beste films. 's Winters een land van koude majesteit, wanneer bergen zoowel als valleien diep onder de sneeuw bedolven liggen, alle kleurigheid van herfstig loof verdwenen is en het groen der dennen welhaast niet meer te zien is, bedekt als het is door een witte vacht. Wanneer de natuur zwijgt, zelfs het levende water verstand licht en het eenige vervoermiddel de slede is, bespannen met de Malamute- en Huskie-honden, zoo groot bijna als Sint Bernards, krachtige, snelle dieren, waaronder er zijn, die meer wolven- dan hondenbloed in hun aderen hebben. Maar 's zomers moet men het zien! wanneer de natuur in enkele maanden haar taak moet volbrengen: dan jacht het heldere water klaterend van de hellingen naar beneden in de dalen, die omgetooverd zijn in bloementuinen, waar de sneeuw haast geen tijd heeft om te verdwijnen, overrompeld wordt door het voorjaar. Dan glinsteren tusschen het teere groen de zilveren berkenstammen en kan men den uitdagenden roep van eland en rendier hooren. ☞ Er is een oud en er is een nieuw Alaska. Het oude, daartoe behooren de Eskimo's die men kan zien voortglijden in hun bidarka's en kayak's, de sierlijke, snelle vaartuigjes, met een geraamte van hout of been, overtrokken met walrushuid; de Yukon-Indianen, met hun totempalen en oude tradities. Daartoe behooren ook de relieken van het bestuur der tsaren — zooals de St. Michael's Kathedraal te Sitka — die van 1730 tot 1867, toen zij voor 18 millioen gulden Alaska aan de Vereenigde Staten verkochten, over dit deel van Amerika regeerden. En ook reeds de verlaten goudelverssteden, zooals Skagway, de toegangspoort tot het Yukon-gebied, waar in 1897 tienduizend avonturiers hun tenten hadden opgeslagen, maar dat nu een dood stadje is met nauwelijks 400 inwoners. Het nieuwe, het krachtige Alaska, het Alaska, dat nog in zijn jeugd is, dat zijn de goud- en kopermijnen, de welvarende kuststadjes, visschersplaatsjes, waar de groote Amerikaansche canning-concerns hun inmakerijen hebben, vanwaar de blikjes komen, die ook in ons land in grasgroen en vlammend rood met gouden letters doen zien, dat ze een moot zalm, „Alaska-

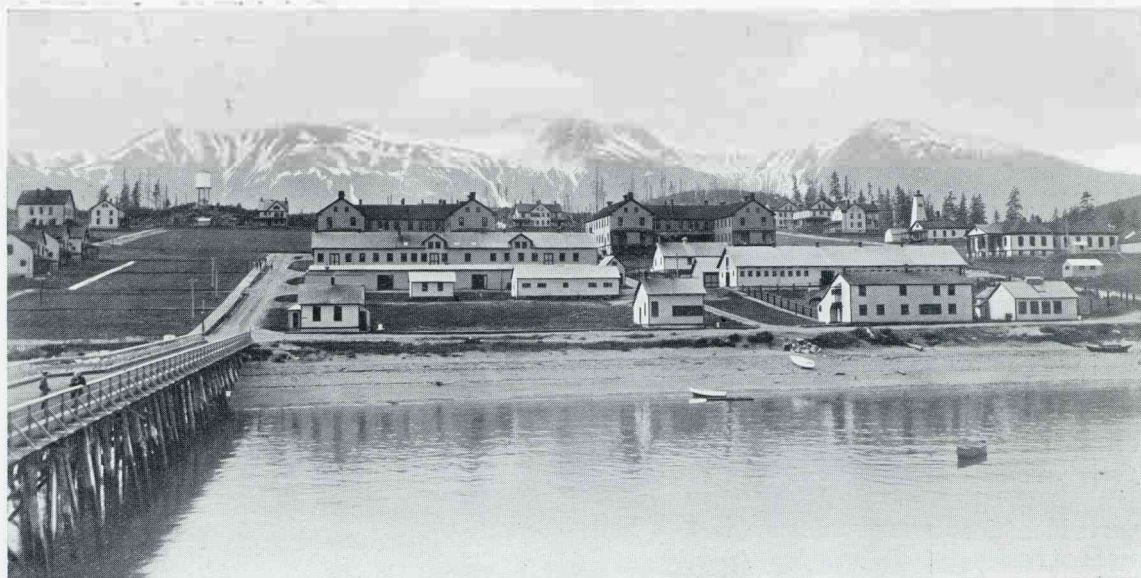

Foto N. Pacific Railway

ALASKA. FORT SEWARD

brand”, bevatten. Hier concentreert zich ook de geweldige bonthandel, want bont is vanouds een van de uitvoerproducten. Nieuw-Alaska, dat zijn ook de boschbouw en de jonge landbouw, en ten slotte de spoorwegen, die in dit land, waar de geheele natuur op een groote schaal is ingesteld, geweldige bedragen gekost hebben met hun talloze tunnels en bruggen. Maar dit hebben zij dan ook bereikt, dat het land in zijn belangrijkste gedeelten voor den handel is opengelegd en tevens voor het geld-inbrengende touristenverkeer. Nu is het schier-eiland een geliefd vakantieoord en onderhouden comfortabele stoomers van Seattle, de „Poort van Alaska”, uit, de verbinding met de zuidelijke kuststadjes. Van Seattle volgt ge vijf dagen lang de zoogenaamde „Inland Passage”, de route tusschen de kust van het vasteland en de myriaden daarvoor gelegen eilanden, groot en klein, beboscht en kaal, die de Inland Passage beschermen tegen de woelige wateren van den Grooten Oceaan, haar herscheppen in een kalme binnensee. ☞ Het is, alsof de Natuur hier voor den Alaska-bezoeker een comfortabele reisroute heeft geschapen, waar steeds wisselt het aldoor weidsche uitzicht van steile fjorden en canyons, wijde riviermondingen, de woonplaats van den grooten Konings-zalm, van donkergroene wouden — de woonplaatsen van rendier en vos, van den grizzly-beer en den machtigen eland — van gletschers, die honderden voeten loodrecht uit zee oprijzen, van bergreuzen, welke toppen, bedekt met eeuwige sneeuw, den horizon begrenzen. Zoo gaat het langs de kust van Britsch Columbië naar de zuidelijke

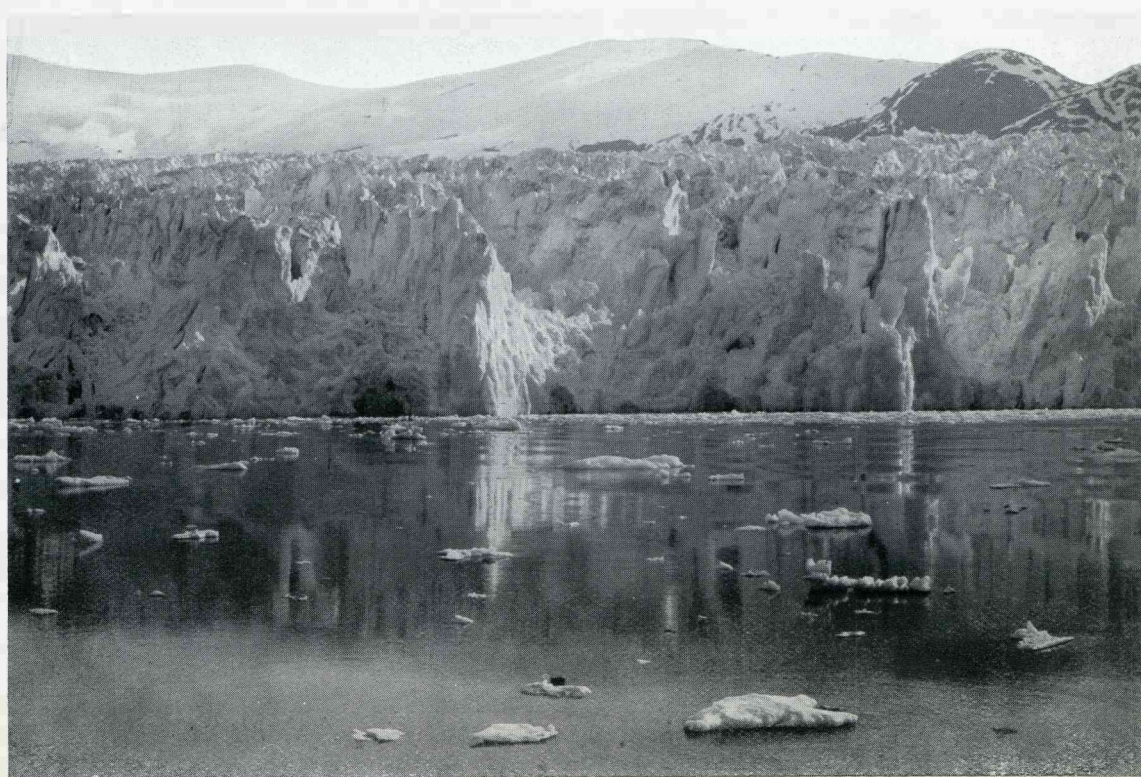

Foto N. Pacific Railway

ALASKA. GLETSCHER AAN DE KUST VAN DEN GROOTEN OCEAAN

stadjes van Alaska, naar Ketchikan, dat met haar 6000 inwoners de volkrijkste plaats van het schiereiland is, dan door de Wrangell-Narrows naar het welvarende Petersburg, lieflijk gelegen tusschen beboschte bergen, naar de hoofdstad Juneau, waar de route, zich splitst. Wie naar Yukon en Klondike wil, gaat verder noordwaarts, naar Skagway. Langzaam vaart het schip, dicht onder den wal, langs den indrukwekkenden Taku-gletscher, een barrière van levend ijs, glinsterend in jade-groen en blauw, die, anderhalven kilometer breed en meer dan vierhonderd meter lang, langzaam, heel langzaam, zijn massa's voortschuift, den Oceaan in. Skagway is het plaatsje waar ge nog uit de eerste hand verhalen kunt hooren van dien waanzinnigen tijd, toen groote scharen prospectors

en spelers, zakkenrollers en misdadigers, avonturiers en revol-verhelden hier neerstreken. Wie echter verder westwaarts gaat, verlaat na Juneau de Inland Passage om de open zee, de Golf van Alaska, in te varen, ver uit de kust, maar tochniet

zoo ver, of men ziet Mount Fairweather, Mount St. Elias en Mount Logan hun blanke toppen als bakens hemelwaarts heffen. Dan legt de boot te Valdez aan, de noordelijkste ijsvrije haven ter wereld, het heethoofige stadje, dat zich tot een onafhankelijk staatje wilde promoveeren, toen het Congres te Washington meende Alaska geen vertegenwoordigers naar het Parlement te kunnen toestaan. Vandaar gaat het langs den majestueuzen Columbia-gletscher naar Seward, ingesloten tusschen den Oceaan en een hoogen bergrug. Hier is het beginstation van den Alaska-Railroad, die u het binnenland invoert, de bosschen door, de bergen op, door tunnels en langs ravijnen. Men passeert enkele

nederzettingen en stadjes, zooals Anchorage, het nauwelijks vijftien jaar bestaande plaatsje aan den Cook Inlet, waar de Oceaan ver het land binnendringt — een modern, volgens amerikaansch systeem in kwadraten gebouwd stadje van 2500 inwoners. Zoo gaat het dieper het land in, naar Mount Mac Kinley National Park, Alaska's natuurmonument, een hoogland, grooter in oppervlakte dan de Zwitsersche Alpen. Het heeft zijn naam gekregen van den berg, die het geheele omliggende gebied domineert, den Mount Mac Kinley, de Denali — Woonplaats der Zon, gelijk de Indianen vol ontzag Noord-Amerika's hoogsten berg noemen. Hij is Alaska's roem, deze reus, Uncle Sam's schildwacht aan den Poolcirkel.

E. P. A.

ONZE LIEVE, OUDE KLOK

ZIJ hangt al jaren in de gang, onze oude klok. Sinds de dagen onzer jeugd zien wij haar iederen morgen trouw aan den wand, zonder mankeeren precies den tijd aangevend. Als een oude grijze grootmoeder uit een sprookje kijkt ze op ons neer, altijd rustig en kalm. Haar tik is heel anders dan van de andere, nieuwere klokken in ons huis, die tikken allemaal vlug en gehaast, zooals ook de menschen uit dezen tijd zijn. ☼ Maar onze oude klok hoor je altijd, tik . . . tak . . . tik . . . tak . . . , zoo heerlijk kalm. ☼ Het lijkt net alsof er rond die klok een soort fluidum is, iets ondefinieerbaar waardigs en liefs. Al zijn we nog zoo boos of

opgewonden, er is er altijd één, die in haar evenwicht blijft en dat is onze lieve Oud-Hollandsche klok. In onze verbeelding zien wij haar in een ouderwetsch huis hangen, in zoo'n heerlijk knus opkamertje. ☼ Het is of de zware koperen gewichten

kunnen vertellen van de blanke handen, die hen hebben opgetrokken, van de propere dienstmaagd met zoo'n witte muts op, die erop wreef tot ze blonken. ☼ Boven de wijzerplaat is een landschapje met een visschertje erop. Iederen dag als we er langs gaan, kijken we naar dat primitieve prentje en benijden dien rustigen man, die daar met

zijn hengel in het zonnetje zit. ☼ In tegenstelling met haar eerwaardig uiterlijk, is de slag van onze oude klok vederlicht en ondeugend, het doet je denken aan het lichte stemmetje van een kind met een hoepelrok en zoo'n grappig hoedje met een luifel. ☼ 's Nachts als we soms slapeloos rondwoelen in ons bed, dan is daar altijd die oude vriendin, die bescheiden tikt alsof

ze wil zeggen: „Kalm maar, ik ben hier, ik waak over je”. Dan hoor je eensklaps haar zilveren slagen en je denkt weer aan het opkamertje met de propere dienstmaagd. Een glimlach komt om je lippen en je bent weer een beetje met het leven verzoend. ☼ Eigenlijk past die lieve oude klok niet in dezen tijd, maar zij is een herinnering aan lang vervlogen dagen, aan romantiek, aan alles wat liefelijk is. ☼ En wat is er heerlijker dan een mooie herinnering . . . ?

JUUL VETH

Aphorisme. Menschen zonder innerlijke beschaving spreken slechts kwaad over anderen, zij die zich verrijken door in anderen het goede te ontdekken, bouwen den waren tempel in hunne ziel.

M. W. B.

Foto N. Pacific Railway

ALASKA. HET ZOG VAN HET SCHIP IN DE WRANGELL NARROWS

Foto N. Pacific Railway

ALASKA. MOUNT MAC KINLEY